

ПРАВОВІ ПРОБЛЕМИ ЗАХИСТУ ІНФОРМАЦІЇ В МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Юджін Ю.І., викладач

Первомайський навчально-науковий центр
Одеського національного університету ім. І.І.Мечникова

Анотація. В статті досліджуються питання правового регулювання захисту інформації в мережі Інтернет, аналізуються недоліки в чинному законодавстві, надаються пропозиції щодо їх усунення.

Ключові слова: інформація, автор, мережа Інтернет, web-сайт, web-портал, порушення авторських прав.

Аннотация. Юджин Ю. И. **Правовые проблемы защиты информации в сети Интернет.** В статье исследуются вопросы правового регулирования защиты информации в сети Интернет, анализируются недостатки в действующем законодательстве, представляются предложения относительно их устранения.

Ключевые слова: информация, автор, сеть Интернет, web-сайт, web-портал, нарушения авторских прав.

Annotation: Yudkin Y.I. **Legal problems of protection of the information in a network the Internet.** In clause questions of legal regulation of protection of the information in a network the Internet are investigated, lacks of the current legislation are analyzed, offers concerning their elimination are represented.

Keywords: the information, the author, a network the Internet, a web-site, a web-portal, infringements of copyrights.

Постановка проблеми. Всесвітня інформаційна мережа Інтернет уже стала повсякденним засобом передачі інформації будь-якого характеру, доступним кожному. Останнім часом дедалі більшої популярності набуває інформування потенційних партнерів про діяльність підприємства за допомогою створення web-сайту, що підносить бізнес на якісно новий рівень. Захист інформації за всіх часів був важливою темою. З появою Інтернету, коли інформація стала доступною й оперативною, питання про її захист стало ще актуальнішим. Недосконалість правової бази в сфері захисту інтересів власників авторських і суміжних прав в нашій країні збільшує цю проблему. Не дивлячись на численні публікації та виступи на спеціалізованих конференціях, дана тема залишається недостатньо дослідженою.

Аналіз досліджень. Як відомо, способів захисту будь-якої інформації, у тому числі й у мережі Інтернет, існує декілька. Серед них важливе місце займають технічні і юридичні способи.

Web-мастерам, власникам сайтів зазвичай доводиться самим знаходити способи захистити авторські права, і найчастіше вони прибігають до технічних, ніж юридичних способів. Справа в тому, що єдиний 100% захист сторінки від перегляду HTML-коду - виключений сервер, тому що, якщо сторінка доступна хоча б для одного із браузерів, то у відвідувача завжди істи можливість зберегти код цієї сторінки. Тому всі технічні способи захисту HTML-коду умовно можна поділити на два способи: шифрування HTML-коду й інші способи (відключення правої кнопки миші, заборона на збереження картинок за допомогою скриптів, приведення HTML-коду в стан важкий для сприйняття й т.д.).

При застосуванні програмно-технічного захисту можливі два варіанти розвитку подій:

1. Користувач виявиться «чайником» і, побачивши, що його звичайні дії (скопіювати картинку, текст і т.д.) не приводять до бажаних результатів, кине це заняття. У цьому випадку ваші авторські права не будуть порушені.

2. Користувач виявиться «просунутим», і, «попрацювавши» якийсь час із сайтом, що його зацікавив, він дістане потрібну для нього інформацію. У цьому випадку права будуть порушені.

Треба, так само врахувати ще один момент - будь-які спроби захистити технічними способами авторські права на сайт приводять до того, що цим ускладнюється життя звичайним, порядним користувачам, заради яких і створювався цей сайт, розміщалася інформація.

Але незважаючи на, здавалося б, достаток засобів технічного захисту web-сайтів, сам по собі HTML-код ніяк не схильний до свого захисту. Тому його захист є досить творчим процесом, комбінації як описаних вище способів, так і знаходження нових. При бажанні можна досягти непоганих по мірках фахівців результатів, які будуть навіть на них діяти психологічно чудово. Однак при цьому необхідно завжди усвідомлювати тому, що абсолютного захисту не існує.

Тепер же хочеться зупинитися на юридичних способах захисту інформації в Інтернет.

Варто помітити, що наш законодавець, на мою думку, пішов по завідомо невірному шляху. Не створивши фундаменту правого регулювання даної сфери, відносини в мережі Інтернет були віддані на відкуп спеціалізованим законам і підзаконним актам, присвяченим вузьким проблемам, а також звичаям. Оскільки в Україні право не є прецедентним, таке положення аж ніяк не можна назвати задовільним.

Тут я пропоную звернутися до Класифікатору об'єктів інтелектуальної власності [1]. Відповідно до наведеної класифікації, яка в повній мірі відповідає змісту основних нормативних актів в галузі захисту авторського права, поняття web-сайту в ній відсутнє ззагалі. Логічним, беручи до уваги природу web-сайту, є припущення щодо віднесення останнього до такої категорії об'єктів авторського права, як комп'ютерні програми.

Тепер слід дослідити зміст основних нормативних актів в цій галузі в пошуках необхідних визначень та термінів.

Так, статтею 433 Цивільного кодексу України встановлено, що комп'ютерні програми охороняються як літературні твори [2].

У відповідності зі статтею 1 Закону України «Про авторське право й суміжні права» комп'ютерна програма - набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів або в якому-небудь іншому виді, виражених у формі, придатної для зчитування комп'ютером, які приводять його в дію для досягнення певної мети або результату (дане поняття охоплює як операційну систему, так і прикладну програму), виражені у вихідному або об'єктному кодах [3].

Слід зазначити, що поняття «web-сайт», «web-сторінка», «web-портал» на рівні законодавчих актів не визначені.

Разом з тим визначення понять «web-сайт» і «web-портал» містяться в наказі Державного комітету інформаційної політики, телебачення й радіомовлення України, Державного комітету зв'язку й інформатизації України від 25 листопада 2002 року №327/225 «Про затвердження Порядку інформаційного наповнення й технічного забезпечення Єдиного web-порталу органів виконавчої влади й Порядку функціонування web-сайтів органів виконавчої влади», зареєстрованому в Міністерстві юстиції України 29 грудня 2002 року за №1021/7309 [4].

Зазначені поняття вищезгаданим Порядком визначаються в такий спосіб:

web-сайт - сукупність програмних і апаратних засобів з унікальною адресою в мережі Інтернет разом з інформаційними ресурсами, що перебувають у розпорядженні певного суб'єкта й забезпечуючи доступ юридичних і фізичних осіб до цих інформаційних ресурсів і інші інформаційні послуги через мережу Інтернет;

web-портал - web-сайт, організований як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів і сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації й послуг.

При цьому поняття «web-сторінка» на рівні підзаконних нормативно-правових актів не міститься. Таким чином, на законодавчому рівні чітко не встановлено, що web-сайти належать до комп'ютерних програм.

До чого ж можуть привести такі прогалини в законодавчій термінології? Приведу найпростіший приклад.

Найчастіше можна почути фразу: «Він незаконно виклав на свій сайт контрафактну копію якогось твору». Начебто б все зрозуміло. Але не з правової точки зору. У юристів відразу ж виникає ряд питань.

Питання перше. Ніде не визначене, що таке «сайт». Це IP-адреса, доменне ім'я, набір якихось файлів або якась сукупність названих елементів? До речі, ніде не визначено, що таке IP-адреса, доменне ім'я або файл.

Питання друге. Припустимо, довели, що «викладання» - це окремий випадок відтворення на пам'ять ЕОМ. Але тут відразу ж виникає дивний ланцюжок. Якийсь громадянин - Інтернет-провайдер цього громадянина - хостінг-провайдер цього громадянина - відвідувач сайту цього громадянина. Де визначення? Їх немає! Так само як немає правил і ліміту відповідальності кожного із зазначених діючих осіб. Саме тому настільки ефективна «гра в дурника» деяких порушників, які намагаються пояснити судді, що вони знати не знають, куди це шлються якісь файли.

І третє питання. Твір у цифровій формі. Тут теж не все просто. Припустимо, довели, що файл у форматі jpeg - це та сама картина. А чи зможемо довести, що той же jpeg, але стиснутий в zip-архів це те ж саме? А якщо zip розділений на кілька сегментів? Додати сюди ще ньюс-групи й форуми - і вийде зовсім вже божевільний будинок.

Знову ж, начебто б все зрозуміло. Але хіба це десь відбито, десь це записано? Якби в Україні було прецедентне право, все було б набагато простіше. У даній ситуації хіба щось дає судді правову опору для винесення рішення, заснованого на справедливій оцінці того, що відбувається в мережі? Суддя

поставлений у свідомо дурне положення. Або дослухатись доводів знаючих в Інтернеті (можливо, суддя й сам непогано собі уявляє, що це таке) і прийняти рішення, що не буде засноване на правових нормах, або написати рішення, що буде засноване тільки на писаному праві, але яке буде свідомо невірним.

Тому необхідно в законодавчому порядку визначити такі базові поняття, як, власне, мережа Інтернет, доменне ім'я, директорія, файл, провайдер, хостинг-провайдер, власник доменного імені, сайт, статичне й динамічне представлення інформації, цифрова й аналогова форма представлення інформації, гіперпосилання, фрейм, трафік, клік, peer-to-peer, скачування, форум, ньюс-група та ін. Причому зробити це не в розрізних підзаконних актах, важкодоступних для користувачів мережі, а в єдиному кодифікованому акті. Без цього всі спроби сформувати ефективний захист авторських прав у мережі Інтернет приречені на провал. Без цього щоразу у суді навіть у самій очевидній ситуації треба буде пояснювати судді, про що ми говоримо.

Так як же автору захистити сайт?

По-перше, необхідно попереджати потенційних порушників про наявність авторських прав і правові наслідки їх порушення, наприклад, розмістити текст: «Усі права на матеріали, розміщені на порталі, охороняються відповідно до законодавства. При цитуванні та використанні будь-яких матеріалів посилання обов'язкове».

По-друге, захистити оригінальне оформлення окремих сторінок сайту патентом на промисловий зразок, зареєструвати в державному Реєстрі авторське право на оригінальну текстову частину сайту, базу даних, комп'ютерну програму, адже web-сайт є поєднанням трьох об'єктів інтелектуальної власності: комп'ютерної програми, бази даних і промислового зразка.

За авторсько-правовою системою охорони об'єктів авторських прав, захист авторам та іншим суб'єктам авторського права надається лише проти будь-якого свідомого несанкціонованого використання іншою особою охоронюваного об'єкту. Тому факт позадоговірного порушення авторських прав вважається встановленим лише у разі доведення автором чи іншою особою, якій належить авторське право, відомостей про копіювання або запозичення іншою особою істотних рис або цілого твору, що був раніше введений автором у цивільний обіг. В Україні (як і в усьому світі) використовується презумпція авторства. Формально у нас авторам web-сайту не потрібна реєстрація авторства, це право автора, а не визначений законом обов'язок. На практиці ж їм часто радять одержувати авторське свідоцтво на програмний компонент web-сайту. У суперечливій ситуації це може послужити додатковим свідченням авторства.

За патентно-правовою системою охорони захист прав інтелектуальної власності надається проти будь-якого несанкціонованого використання іншою особою об'єкта права інтелектуальної власності, зокрема промислового зразка, незалежно від того, чи був цей охоронюваний зразок свідомо використаний іншою особою або ці об'єкти були створені іншою особою в результаті її власної творчої діяльності, але вже після публікації відомостей про видачу відповідного патенту про їх охорону. Тому будь-яке несанкціоноване використання прав інтелектуальної власності на зазначені об'єкти іншими особами є встановленим

фактом позадоговірного порушення патентних прав, яке відповідно до закону не треба доводити під час розгляду справи.

Масовою практикою захисту своїх інтелектуальних прав в Інтернеті за авторсько-правовою та патентно-правовою системою ще не стала. До речі, у сусідній Росії справи просуються швидше.

Зокрема, там уже створений у рамках організації «Інформрегістр» так званий Web-депозитарій. Ця організація займається саме реєстрацією об'єктів інтелектуальної власності в Інтернеті. Поряд із елементами дизайну і програмування там реєструються цілі сайти з усіма своїми статтями та графічно-мультимедійними матеріалами. Інформація зі сторінок сайтів записується на лазерний диск, з подальшим депонуванням його до web-депозитарій. Даний метод ефективний також у застосуванні щодо об'єктів інтелектуальної власності, для захисту суміжних прав і правової охорони нетрадиційних об'єктів, наприклад, охорони службової і комерційної таємниці. Окрім цього, захищаючи зміст інформації на сайті, можна уникнути ймовірних претензій, пов'язаних зі змістом публікацій.

Ще один спосіб, поширений за кордоном, це «водяні знаки» в електронних копіях зображень та фотографій. Їх наносять за допомогою спеціального програмного забезпечення, котре інсталує таємний код певного формату в файли. При звичайному (візуальному) розгляданні зображення неможливо побачити закодовані зображення — знаку копірайта, імені автора, року видавництва тощо. Але за допомогою використання певного програмного засобу можна довести, що файли містять додаткові дані про особу, котра їх записала. «Водяні знаки» є стійкими щодо операцій із зображенням, наприклад: стиснення, зміна розміру, формату та кольору, котрі не знищують знаки, а лише можуть їх частково пошкодити. На жаль, така система захисту законних прав та інтересів розробників та власників сайтів в Україні ще не впроваджена.

Висновки. Тому основними рекомендаціями щодо захисту авторами своїх прав на web-сайти є, чекаючи прийняття нашими законодавцями таких необхідних нормативних актів, заповнення ними ж термінологічного вакууму, зареєструвати окремі елементи сайту, такі як дизайн сторінок, зміст текстової частини, базу даних, програму тощо.

Література:

1. Ярослав Вашук. Класифікатор об'єктів інтелектуальної власності (класифікаційна схема) (15.02.2003) // www.patent.km.ua.
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // www.rada.gov.ua.
3. Закон України «Про авторське право й суміжні права» від 23.12.1993 // www.rada.gov.ua.
4. Наказ Державного комітету інформаційної політики, телебачення й радіомовлення України, Державного комітету зв'язку й інформатизації України від 25 листопада 2002 року №327/225 «Про затвердження Порядку інформаційного наповнення й технічного забезпечення Єдиного web-порталу органів виконавчої влади й Порядку функціонування web-сайтів органів виконавчої влади», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29 грудня 2002 року за №1021/7309 // www.rada.gov.ua.

Надійшла до редакції 12.04.2007

З М І С Т

Більдер М.А. Особливості формування об'єктів дизайну працюючих на альтернативних джерелах енергії (на прикладі електромобілів)	3
Громова Н.Ш. Составление электронных баз данных на визуальную информацию	8
Гужва О.П. Монблан та Альпи в музиці ХХ століття	15
Жердев В.В. Великая княгиня Мария Павловна и храм св. Марии Магдалины в Веймаре	26
Золотухин Ю.В. Клеймение античных амфор	40
Іваненко Т.О. Прояви зооморфних мотивів у сучасному акцидентному шрифті	59
Кайдалова Л.Г., Буданова Л.Г. Обеспечение и контроль качества высшего образования в рамках Болонской декларации	65
Крайній Є.С. Матеріал як чинник процесу 3d-моделювання у промислового дизайну	69
Кузьменко А.Ф. До питання дизайну ювілейної геральдики Харківського метрополітену. (Історичний аспект)	74
Малик Т.В., Воробьева А.В. Особенности формирования современного информационного пространства медиатек за рубежом	78
Мельникова У.П. Теоретичні погляди Івана Врони та художньо-естетичні засади АРМУ	84
Немцова В.С. Миф и реальность в творчестве Александра Жолудя	91
Новосельчук Н.Є. Декоративно-художнє оздоблення інтер'єрів громадських будівель кінця ХІХ - початку ХХ століть	99
Павлютина А.Л., Мироненко В.П. Формирование эстетики стиля в современной художественной культуре и моде	104
Пильнік Р.О. Розвиток дизайнерського мислення в образотвірчій діяльності	111
Пономарьов О.С., Рощенко О.О., Левченко В.І., Черемський М.П. Мистецтво як важливий чинник формування творчої особистості майбутнього інженера ...	117
Праслова В.О. Вітчизняний досвід проектування і будівництва підземних торговельно-розважальних комплексів в найзначніших містах	123
Рибалко С.Б. Виховання культури вдягання кімоно в Японії наприкінці ХХ – початку ХХІ століття	131
Романенко Н.Г. Колірне співзвуччя, колірна гармонія	139
Рудик Л.Р. Костюм вищих станів суспільства львова ХVІІ – ХVІІІ ст. у збірках львівських музеїв та історичного архіву	144
Сбитнева Н.Ф. «Коммерческий» стиль в графическом дизайне: особенности и перспективы развития	153
Сошинський О.І. Авангардна архітектура сучасних ринків та торгових центрів як об'єктів арт-дизайну у міському середовищі	163
Товстик А.В., Мироненко В.П. Архитектура информационной цивилизации	169
Трегуб Н.Є. Етностилізації як напрямок дизайн-освіти меблярів ХДАДМ	173
Хмельовський О.М. Філософія дизайну: семіологічна концепція простору-часу	179
Чеботова Я.В. Вплив занять художньою творчістю на розвиток уяви людини	194
Щурова В.А. Особливості візуального прояву ландшафтних елементів у просторі міста	198
Юдкін Ю.І. Правові проблеми захисту інформації в мережі інтернет	202